

MINISTERIE VAN
ONDERWIJS, WETENSCHAP, CULTUUR & SPORT
BELEIDSORGANISATIE

Beleidsnotitie

Afstands onderwijs, Blended Learning

Maart 2021

Inhoudsopgave

Inleiding	2
1. Huidige situatie	4
2. Begrippenlijst	6
Afstandsonderwijs	6
Distance learning	6
Blended learning	6
Flipping the classroom	6
Massive open online courses (MOOC's)	6
Online onderwijs	7
Weblecture	7
E-Learning	7
Thuisonderwijs	7
3. Probleemstelling en doelstelling	8
Probleemstelling	8
Doelstelling	8
4. Analyse beleidsnotitie "Afstandsonderwijs, februari 2020"	9
Formulering van het begrip afstandsonderwijs	9
Randvoorwaarden bij de implementatie van afstandsonderwijs	9
5. Aandachtspunten	12
Sociaal-emotionele ontwikkeling	12
Thuisituatie	12
Huiselijk geweld	12
Supervisie	12
Toetsing	13
6. Beleidsvoornemens	14
Uitgangspunt	14
Begripsbepaling	14
Implementatie	14
Randvoorwaarden	17
Acties	20
Advies	20
7. Financiële paragraaf	21

Inleiding

Op 26 februari 2020 heeft de Raad van Ministers de beleidsnotitie inzake het afstandsonderwijs geaccordeerd. In voornoemde notitie wordt, onder bepaalde voorwaarden, op korte termijn afstandsonderwijs voor het funderend en secundair onderwijs op Curaçao mogelijk gemaakt. Op lange termijn wordt afstandsonderwijs als een op zichzelf staande vorm van onderwijs wettelijk op Curaçao mogelijk gemaakt. De eindverantwoordelijkheid voor de implementatie van afstandsonderwijs ligt bij de beleidsdirecteur van het ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport (OWCS).

De bedoelde notitie “Afstandsonderwijs, februari 2020”, was tot stand gekomen naar aanleiding van het verzoek van het schoolbestuur Fundashon Skol Humanista na Papiamentu (FSHP) en was mede gebaseerd op de problematiek rondom het lerarentekort voor bepaalde vakken.

Gelet op de wereldwijde ontwikkelingen van de afgelopen maanden, met name de coronacrisis, zijn maatregelen genomen die grote impact hadden en hebben op de samenleving. De onderwijssector is zeker ook aangetast met alle maatregelen die door de overheid en de schoolbesturen genomen moesten worden om deze moeilijke tijden te kunnen overbruggen.

Ondanks al deze moeilijke tijden ziet de beleidsorganisatie van het ministerie van OWCS een goed toekomstperspectief om het onderwijssysteem structureel en georganiseerd aan te passen aan nieuwe technologische ontwikkelingen bij het bieden van onderwijs: het onderwijssysteem op Curaçao is aan modernisering toe. In deze speelt dan ook een rol, het bieden van afstandsonderwijs. Er komen nu nieuwe aspecten bij kijken die een belangrijkere rol spelen dan die opgenomen zijn in de beleidsnotie van februari 2020, zijnde:

- de coronapandemie;
- het concept “nieuwe normaal”;
- het mogelijke toenemende lerarentekort;
- de doelstelling van afstandsonderwijs.

De visie op de modernisering van het onderwijssysteem op Curaçao past perfect in de visie van het ministerie van OWCS, waarbij elk kind, jongere en volwassene op Curaçao, op gelijke wijze toegang dient te hebben tot kwalitatief goed onderwijs en educatievoorzieningen, waarbij hij/zij optimale mogelijkheden aangeboden krijgt om zich ten volle en integraal te ontwikkelen.

In deze notitie “Afstandsonderwijs, Blended Learning¹” wordt allereerst aandacht besteed aan de huidige situatie. Daarna worden de verschillende begrippen in verband met

---

¹ In deze notitie zijn veel termen in het Engels opgenomen. Om de lay-out niet te verstoren, zijn de Engelse woorden niet schuingedrukt en ook niet tussenhaakjes aangegeven.

afstandsonderwijs, zoals Distance Learning en Blended Learning gedefinieerd. De probleemstelling en de doelstelling worden toegelicht. Er wordt een analyse gedaan naar de argumenten voor advies, opgenomen in de notitie "Afstandsonderwijs, februari 2020" om na te kunnen gaan welke aanpassingen dienen te worden doorgevoerd. Vervolgens zal aandacht worden besteed aan aandachtspunten bij de implementatie van Blended Learning. Tot slot worden de beleidsvoornemens en de financiële consequenties in kaart gebracht.

1. Huidige situatie

De situatie rondom de coronacrisis heeft voor Curaçao verschillende uitdagingen met zich meegebracht. Het eiland bevindt zich momenteel in een ernstige economische en financiële positie. De onderwijssector kent ook zijn uitdagingen, maar desondanks ziet het ministerie van OWCS een goede kans voor modernisering van het onderwijssysteem.

In februari 2020 is door de Raad van Ministers de beleidsnotitie “Afstandsonderwijs” geaccordeerd. Met deze notitie heeft het ministerie van OWCS een beleidskader opgesteld voor het bieden van afstandsonderwijs waar leerlingen afstandsonderwijs binnen het schoolgebouw kunnen volgen. Deze notitie was mede opgesteld naar aanleiding van het fenomeen lerarentekort². Wereldwijd blijkt dat afstandsonderwijs een oplossing kan bieden voor dit probleem.

Met de heersende pandemie bestaat de kans op een toenemend lerarentekort. Zelfs zijn er leerkrachten die overwegen terug te keren naar hun land van herkomst. Anderen overwegen op basis van hun thuissituatie naar Nederland of naar Bonaire te emigreren. Door deze ontwikkelingen zou de problematiek rondom het lerarentekort kunnen verergeren.

Een andere factor die voor een toename van het lerarentekort zou kunnen zorgen, is de zogenoemde VVU-regeling (Vervroegde Vrijwillige Uitstroom/Uitdiensttreding). Deze regeling geeft de ambtenaar die hiervoor in aanmerking komt de mogelijkheid om vroegtijdig uit dienst te treden met behoud van pensioen. Ruim 100 leerkrachten, verdeeld over de openbare scholen en de bijzondere scholen, hebben hun interesse getoond om in aanmerking te willen komen voor deze regeling³.

De uitbraak van de covid-19 heeft verschillende gevolgen met zich meegebracht, waarbij ad-hoc beslissingen door de overheid moesten worden genomen om het schooljaar 2019-2020 op een verantwoorde manier te kunnen afsluiten en de leerling/student een kans te geven op een vervolgstudie. De meeste leerkrachten moesten overgaan tot online lesgeven, zonder ooit gebruik te hebben gemaakt van digitale hulpmiddelen hiervoor. Dit geldt eveneens voor de leerlingen/studenten die over moesten gaan tot online les volgen en opdrachten inleveren. Zelfs werden er online toetsen afgenomen. Voor wat betreft het schooljaar 2020-2021 hebben verschillende scholen, als gevolg van de nog steeds vigerende coronamaatregelen, een groot achterstand betreffende de te behandelende leerstof opgelopen. De gevolgen van de deze crisis zijn nog steeds moeilijk te voorspellen.

Vanuit de verschillende briefings van de World Health Organization (WHO) over de afgelopen maanden blijkt dat de coronapandemie nog steeds gaande is en dat, ondanks dat er nu een vaccin beschikbaar is, toch het risico voor besmetting nog steeds hoog is, vooral

---

² Aanpak Schaarste Onderwijzend Personeel, Ministerie OWCS van juni 2019

³ Onderzoek door sector Onderwijs en Wetenschap, Management informatie VVU

door de verschillende varianten van het virus die de verspreiding lijkt te versnellen. Het concept “nieuwe normaal” is onvermijdelijk. Dit houdt onder andere social distancing in, welke voor het geven van onderwijs betekent dat bijvoorbeeld een klas van plus minus 28 leerlingen in tweeën gesplitst moeten worden. Het gevolg hiervan is een toename van het lerarentekort en een toename van de behoefte voor meerdere lokaliteiten.

Het bieden van afstandsonderwijs kan ook voor dit probleem een mogelijke oplossing zijn.

Aangezien het online lesgeven bij verschillende schoolbesturen, leerkrachten, leerlingen en studenten als een mogelijk alternatief binnen het huidige onderwijs hebben ervaren⁴, heeft de beleidsorganisatie van het ministerie OWCS deze crisis aangegrepen om het conventioneel onderwijssysteem van Curaçao structureel en georganiseerd aan te passen aan moderne technologische ontwikkelingen. Een uitbreiding op en een aanpassing van de “Beleidsnotitie Afstandsonderwijs, februari 2020” wordt door de beleidsorganisatie van het ministerie OWCS als positief gezien.

---

⁴ Conform verschillende formele en informele gesprekken met de sector Onderwijs en Wetenschap

2. Begrippenlijst⁵

Het is van belang om onderscheid te maken tussen de verschillende begrippen die gebruikt worden als het om afstandsonderwijs gaat. Dit om verwarringen te voorkomen. Zelfs het concept thuisonderwijs wordt vaak met afstandsonderwijs verwisseld.

Afstandsonderwijs⁶

Afstandsonderwijs zoals geformuleerd door het ministerie van OWCS in de beleidsnotitie Onderwijs “Afstandsonderwijs, februari 2020”:

Onderwijs waarbij de leerkracht niet fysiek aanwezig is om onderwijs te verzorgen, maar waarbij het onderwijs plaatsvindt met gebruikmaking van moderne communicatiemiddelen, zoals social media. De communicatie tussen de leerkracht en de leerling kan gelijktijdig of ongelijktijdig plaatsvinden.

Distance learning

Onderwijs dat een student volgt, zonder in de onderwijsinstelling aanwezig te zijn. Dit kan schriftelijk of door middel van een computer of smartphone, radio, televisie enzovoorts geschieden.

Blended learning

Blended learning is een mengvorm van face-to-face (fysiek) onderwijs en onderwijsactiviteiten op afstand. Beide soorten leeractiviteiten maken een substantieel onderdeel uit van het onderwijs; idealiter versterken ze elkaar. Het doel is onderwijs te ontwikkelen dat gebruik maakt van ICT om effectief, efficiënt en flexibel leren mogelijk te maken, met een stijging van het leerrendement en de student/docenttevredenheid tot gevolg.

Flipping the classroom

De flipped classroom is een onderwijsvorm waarbij het hoorcollege (contactuur) en het huiswerk zijn omgedraaid. Studenten bestuderen (online) leermaterialen, voordat zij naar college (school) gaan. Het college (contactuur) wordt vervolgens gebruikt voor verdieping, verrijking, oefening, discussie of het beantwoorden van vragen. Deze onderwijsvorm is meer gericht op studenten van het secundair beroepsonderwijs en het hoger onderwijs.

Massive open online courses (MOOC's)

Een massive open online course (MOOC) is een online cursus, ontworpen voor een ongelimiteerd aantal deelnemers. Een MOOC is vrij toegankelijk en gratis (tenzij een student geverifieerd certificaat wil). Een MOOC biedt studenten niet alleen toegang tot de

---

⁵ Conform internetsite slo.nl/wij-leren.nl

⁶ Beleidsnotitie “Afstandsonderwijs, februari 2020”, ministerie OWCS

leermaterialen, maar geeft ze een complete cursuservaring. Studenten ontvangen in principe geen formele studiepunten (ECT's) als ze een MOOC afronden.

Online onderwijs

Online onderwijs is onderwijs waarbij de leermaterialen, tools en diensten voor ten minste 80% via het internet beschikbaar zijn.

Weblecture

Een weblecture is een video-opname van bijvoorbeeld presentaties, hoorcolleges of lezingen, de zogenoemde videocolleges. Deze opnames kunnen worden verrijkt met aanvullende materialen, zoals PowerPointpresentaties, websites, kennisclips of publicaties.

E-Learning

E-learning is een leersituatie, waarbij gebruik wordt gemaakt van de mogelijkheden van internettechnologie. De content wordt geleverd via een webbrowser over het Internet, een intranet of een extranet. Hierdoor is e-learning zeer geschikt voor afstandslernen. Het biedt daarnaast links naar leerbronnen buiten de cursus, zoals e-mail, bulletin boards en discussiegroepen. E-Learning wordt gebruikt om leerstof te ontwikkelen, aan te bieden, te selecteren, te registreren, te ondersteunen en uit te breiden.

Thuisonderwijs

Thuisonderwijs wordt ook wel homeschooling genoemd. Het betreft de onderwijsvorm waarbij ouders het onderwijs niet aan een school delegeren, maar het zelf ter hand nemen. Met andere woorden thuisonderwijs is niet gelijk aan afstandsonderwijs, thuisonderwijs kan wel van afstandsonderwijs gebruikmaken als hulpmiddel om onderwijs te verzorgen.

3. Probleemstelling en doelstelling

In dit hoofdstuk zal de probleemstelling en de doelstelling betreffende het introduceren van afstandsonderwijs in een ruimere zin worden geformuleerd.

Probleemstelling

Het ministerie van OWCS beschikt over een notitie "Afstandsonderwijs, februari 2020". De probleemstelling was het ontbreken van een beleids- en/of wettelijk kader voor de toepassing van afstandsonderwijs in de huidige onderwijsstructuur voor het funderend, voortgezet en secundair onderwijs. De doelstelling was dan ook deze kaders te ontwikkelen, met als doel de problematiek rondom het lerarentekort tegen te gaan.

Ondertussen leiden de laatste ontwikkelingen, zoals eerder aangegeven, tot nieuwe uitdagingen en inzichten, waar rekening gehouden dient te worden met:

- de coronapandemie;
- het concept "nieuwe normaal";
- het mogelijke toenemende lerarentekort;
- de nieuwe doelstelling bij het bieden van afstandsonderwijs, te weten modernisering van het onderwijssysteem op Curaçao.

Het ministerie van OWCS beschikt niet over een beleidskader of procedure om afstandsonderwijs structureel en georganiseerd als gevolg van de bovenbedoelde ontwikkelingen binnen het onderwijssysteem te implementeren.

Doelstelling

De doelstelling van deze beleidsnotitie is om een beleidskader te hebben om richting te geven aan de toepassing van structureel en georganiseerd aanbieden van afstandsonderwijs in de huidige onderwijsstructuur voor het funderend, voortgezet en secundair onderwijs voornamelijk om de huidige behoefte van het onderwijssysteem op Curaçao zoveel mogelijk tegemoet te komen. Naast het doel van een duurzame integratie van technologie (ICT) in het onderwijs zal deze beleidsnotitie moeten bijdragen aan het concept "nieuwe normaal" en een mogelijke oplossing bieden aan mogelijke toekomstige calamiteit, waarbij het bieden van face-to-face onderwijs in het gedrang komt. Uiteindelijk zal dit beleid de oorspronkelijke aanleiding van afstandsonderwijs, zijnde het lerarentekort, tegengaan.

4. Analyse beleidsnotitie “Afstandsonderwijs, februari 2020”

Alvorens over te gaan tot het formuleren van een nieuw begrip voor afstandsonderwijs en het stellen van nieuwe voorwaarden voor de implementatie van afstandsonderwijs in de vorm van Blended Learning, is het van belang een analyse te doen naar wat er reeds in de beleidsnotitie “Afstandsonderwijs, februari 2020” is opgenomen. Aan de hand van deze analyse kan worden bepaald welke aanpassingen dienen te worden doorgevoerd, wil de beleidsorganisatie van het ministerie van OWCS een weloverwogen advies formuleren.

Formulering van het begrip afstandsonderwijs

Het begrip afstandsonderwijs is conform de beleidsnotitie Afstandsonderwijs, februari 2020 als volgt geformuleerd:

Onderwijs waarbij de leerkracht niet fysiek aanwezig is om onderwijs te verzorgen, maar waarbij het onderwijs plaatsvindt met gebruikmaking van moderne communicatiemiddelen, zoals social media. De communicatie tussen de leerkracht en de leerling kan gelijktijdig of ongelijktijdig plaatsvinden.

Toelichting

Het uitgangspunt hierbij was dat de leerlingen/studenten klassikaal de lessen volgen langs een digitale weg, waarbij de leerkracht niet fysiek aanwezig is en dus op afstand les geeft.

Nieuw begrip afstandsonderwijs

Het begrip afstandsonderwijs, met de nieuwe doelstelling zoals verwoord in hoofdstuk 4, wordt als volgt aangepast:

Onderwijs dat een leerling/student volgt zonder per se in de onderwijsinstelling aanwezig te zijn, door middel van de gebruikmaking van moderne communicatiemiddelen, zoals digitale leerplatforms. De communicatie tussen de leerkracht en de leerling kan gelijktijdig of ongelijktijdig plaatsvinden.

Randvoorwaarden bij de implementatie van afstandsonderwijs

De beleidsorganisatie heeft voor de implementatie van “Afstandsonderwijs, februari 2020” verschillende randvoorwaarden gesteld. Hieronder volgt per randvoorwaarde een beslissing of deze bij de implementatie van het nieuwe afstandsonderwijs van toepassing zijn.

- Randvoorwaarde Afstandsonderwijs, februari 2020

Om afstandsonderwijs als onderwijsvorm aan te bieden, moet het bevoegd gezag een verzoek hiertoe in te dienen bij de minister van OWCS. Alleen met toestemming van de Minister kan een onderwijsinstelling overgaan tot afstandsonderwijs.

Beslissing

Deze randvoorwaarde blijft in het nieuw beleid van toepassing.

- Randvoorwaarde Afstandsonderwijs, februari 2020

Afstandsonderwijs is (alleen) mogelijk als er sprake is van aantoonbaar lerarentekort en/of een tekort aan een bepaalde expliciete specialisatie.

Beslissing

Gezien de nieuwe doelstelling van afstandsonderwijs, wordt deze randvoorwaarde in het nieuw beleid aangepast. Afstandsonderwijs is ook mogelijk indien er geen sprake is van een aantoonbaar lerarentekort en/of bij een tekort aan een bepaalde expliciete specialisatie

- Randvoorwaarde Afstandsonderwijs, februari 2020

De kosten voor de implementatie van afstandsonderwijs komen geheel voor rekening van het bevoegd gezag. Een en ander binnen de reikwijdte van het project Digitalisering Onderwijs.

Beslissing

De randvoorwaarde moet in het nieuw beleid enigszins worden aangepast, waarbij de ICT-infrastructuur voor rekening van het ministerie van OWCS komt, conform het Digitaliseringsproject van het ministerie. Een en ander binnen de reikwijdte van het project Digitalisering Onderwijs.

- Randvoorwaarde Afstandsonderwijs, februari 2020

In principe mag 20% van het totale aantal vakken per schooljaar (afgerond naar boven) via afstandsonderwijs worden verzorgd.

Beslissing

Gezien de nieuwe doelstelling van afstandsonderwijs, wordt deze voorwaarde in het nieuwe beleid aangepast, waarbij minimaal 50% van de studieduur in de vorm van face-to-face aangeboden dient te worden.

- Randvoorwaarde Afstandsonderwijs, februari 2020

De leerkrachten die afstandsonderwijs aanbieden, moeten een vergelijkbare bevoegdheid hebben conform de op Curaçao geldende wettelijke regelingen.

Toelichting

Deze randvoorwaarde is van toepassing op leerkrachten uit het buitenland die afstandsonderwijs lokaal verzorgen.

Beslissing

Deze randvoorwaarde blijft in het nieuw beleid van toepassing.

- ***Randvoorwaarde Afstandsonderwijs, februari 2020***

De lessen dienen verzorgd te worden volgens de gangbare lesrooster.

Beslissing

Deze randvoorwaarde blijft in het nieuwe beleid ongewijzigd.

Overigens is uit onderzoek⁷ gebleken dat regelmaat in het dagelijks leven van kinderen en jongeren voor rust en veiligheid zorgen.

---

⁷ www.beteronderwijsnederland.nl

5. Aandachtspunten

Bij de implementatie van afstandsonderwijs in de huidige onderwijsstructuur dient rekening te worden gehouden met verschillende aandachtspunten. Er zijn aandachtspunten die voor alle kinderen en jongeren gelden, terwijl er aandachtspunten zijn die per onderwijstype variëren.

Sociaal-emotionele ontwikkeling

Naast de cognitieve ontwikkeling van het kind is de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind even belangrijk. Bij het bieden van afstandsonderwijs dient hieraan aandacht te worden besteed. Het is een aandachtspunt dat voor alle kinderen en jongeren geldt.

Bij sociaal-emotionele ontwikkeling gaat het om de ontwikkeling van het gevoelsleven en de persoonlijkheid, het leren omgaan met anderen en het aanleren van sociale vaardigheden. Dit leidt als het goed is tot sociaal en emotioneel welbevinden. Het houdt in dat een kind lekker in zijn vel zit, zijn emoties leert herkennen en hanteren, en dat hij steeds beter in staat is waardevolle relaties aan te gaan. Dit zijn belangrijke voorwaarden voor kinderen om goed te kunnen functioneren en leren.

Thuisituatie

Een ander aandachtspunt bij het bieden van afstandsonderwijs is de thuisituatie. Hiermee worden de privéomstandigheden en de huiselijke omstandigheden van de leerling/student bedoeld. De thuisituatie moet stabiel en veilig zijn, als de leerling afstandsonderwijs wil volgen. Een ander aspect van thuisituatie waarmee rekening dient te worden gehouden is een goede studie-/werkruimte voor zowel de leerkracht als de leerling/student.

Huiselijk geweld

Bij het bieden van afstandsonderwijs waar onderwijs niet binnen de onderwijsinstelling plaatsvindt maar thuis, dient rekening te worden gehouden met eventueel huiselijk geweld. Huiselijk geweld is geweld dat door iemand uit de huiselijke- of familiekring van het slachtoffer wordt gepleegd. Hieronder vallen lichamelijke en seksuele geweldpleging, belaging en bedreiging.

Verschillende organisaties die de belangen van kinderen behartigen hebben aangegeven dat huiselijk geweld tijdens de covid-19-lockdown is toegenomen.

Supervisie

Een aandachtspunt dat van belang is bij het bieden van afstandsonderwijs in het funderend onderwijs en het voortgezet onderwijs is supervisie. Zeker als het een minderjarige betreft. Een ouder moet de minderjarige superviseren bij het volgen van afstandsonderwijs. De ouderbetrokkenheid is een kenmerk van succesvol onderwijs. Het bevordert de schoolprestaties, werkhouding, het sociaal-emotioneel functioneren en welbevinden van leerlingen ongeacht de achtergrond van het gezin of het opleidingsniveau van de ouders.

Een constructieve samenwerking tussen leerkrachten en ouders is hierbij cruciaal. Deze bevordert het werkplezier van leraren én het vertrouwen van ouders in het aanbod van onderwijs, in welke vorm dan ook, door de school. School en ouders hebben elkaar dus hard nodig om tot succesvol onderwijs te komen.

Toetsing

De te toetsen kerndoelen en eindtermen zijn van karakter verschillend. Het karakter van een kerndoel of eindterm kan feitelijke kennis, begripsmatige kennis, inzichtkennis en vaardigheidskennis omvatten of zelfs een combinatie hiervan. Dit heeft tot gevolg dat er verschillende toetsvormen vereist zijn om het kerndoel of de eindterm te dekken. De toetsvormen variëren van schriftelijke toetsen, mondelinge toetsen tot vaardigheidstoetsen. Bij deze onderverdeling bestaan verdere verdelingen, onder meer schriftelijk:

- open en gesloten vragen
- brief schrijven
- samenvatten
- rapporteren

Het is dan ook van belang om na te gaan welke toetsen zich wel en welke zich niet lenen voor een online-toetsing.

De voorgaande punten moeten de nodige aandacht krijgen bij het introduceren van afstandsonderwijs wil het ministerie van OWCS een succesvolle implementatie waarborgen. Naast al deze aandachtspunten zijn er verschillende randvoorwaarden bij de implementatie van afstandsonderwijs waaraan voldaan moet worden. Deze worden in hoofdstuk 6 benoemd.

6. Beleidsvoornemens

In dit hoofdstuk worden respectievelijk de volgende thema's in kaart gebracht: de uitgangspunten van het onderwijssysteem op Curaçao, een nieuwe formulering van het begrip afstandsonderwijs, de implementatie, randvoorwaarden en aanbevelingen, acties en advies.

Uitgangspunt

De beleidsorganisatie van het ministerie OWCS gaat uit van de volgende uitgangspunten:

1. De huidige onderwijsstructuur blijft de basis van het onderwijssysteem op Curaçao met de optie tot georganiseerd afstandsonderwijs.
2. Onderwijs verzorgd conform de beleidsnotitie "Afstandsonderwijs, februari 2020" blijft van kracht.

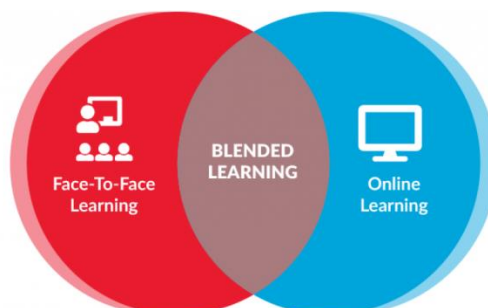
Begripsbepaling

De formulering van het begrip afstandsonderwijs wordt, gezien de nieuwe doelstelling als volgt geformuleerd:

Onderwijs dat men volgt zonder per se in de onderwijsinstelling te zijn, door middel van de gebruikmaking van moderne communicatiemiddelen, zoals digitale platforms. De communicatie tussen de leerkracht en de leerling kan gelijktijdig of ongelijktijdig plaatsvinden.

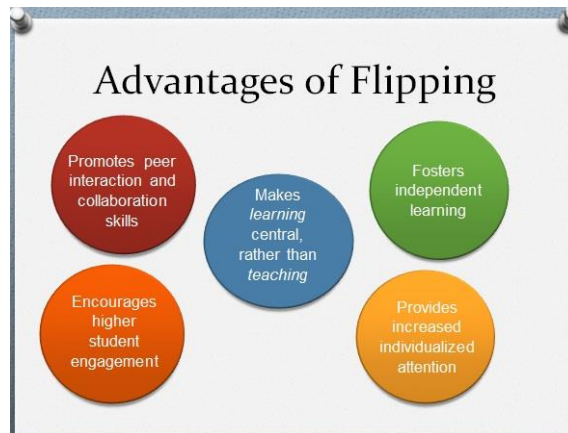
Implementatie

Om meer specifiek in te gaan op de implementatie van afstandsonderwijs als een structureel onderwijsvorm binnen het huidige onderwijssysteem, wordt gekozen voor een combinatie van fysiek onderwijs en online onderwijs, de zogenoemde Blended Learning.

Figuur 1 Blended Learning

Tevens wordt door de beleidsorganisatie van het ministerie van OWCS sterk aanbevolen om moderne didactische onderwijsvormen binnen deze nieuwe structuur op te nemen. Het onderwijssysteem moet aantrekkelijk worden voor de leerlingen/studenten. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het concept van flipping the classroom, het gebruik van weblecture en MOOC's, rekening houdend met de doelgroep.

Figuur 2 Voordelen bij Flipping the classroom

Niet minder belangrijk is het ervoor zorgen dat de 21^e eeuwse vaardigheden een integraal deel vormen bij het bieden van het onderwijs in het algemeen en het afstandsonderwijs in het bijzonder. Een kwalitatief goed onderwijs en educatiesysteem hebben aandacht voor 21^e eeuwse vaardigheden en houden rekening met de verschillen in capaciteit en behoeftes van elk kind/jongere. Alleen dan kan ervoor gezorgd worden dat jonge mensen hun potenties beter ontwikkelen en gebruiken, dat ze minder vaak voortijdig, zonder diploma, het onderwijs verlaten en professioneel en ethisch gedrag ontwikkelen.

Figuur 3 Vaardigheden 21^e eeuw

Hieronder volgt een korte beschrijving van het belang voor het onderwijs van een aantal van de 21^e eeuwse vaardigheden.

Communiceren

Communicatie neemt in de samenleving van de 21^e eeuw een grotere plaats in dan ooit. Mensen zijn altijd en overal met elkaar verbonden en communiceren via gesproken en geschreven tekst, beeld en geluid, al dan niet digitaal. Communicatie is in het onderwijs van belang in alle vakken en leergebieden. Het is een belangrijk aspect van veel 21^e-eeuwse vaardigheden en essentieel bij persoonsvorming en de ontwikkeling van burgerschap.

Creatief denken en handelen

Complexe maatschappelijke kwesties op mondiale schaal vragen om creatieve oplossingen, omdat standaardoplossingen niet meer voldoen en er behoefte is aan meer innovatieve oplossingen. Het onderwijs kan een bijdrage leveren aan het ontwikkelen van creatief denken door het bewustzijn dat creativiteit in elke leerling zit en in alle vakinhoudelijke domeinen aan bod kan komen.

Kritisch denken

Kritisch denken is een essentiële vaardigheid voor het onderzoeken en beoordelen van informatie, het bepalen van standpunten en het nemen van weloverwogen beslissingen. Kritisch denken veronderstelt analytisch denken en een open, onderzoekende houding. Dit is belangrijk voor zowel het verwerven van domeinkennis en -vaardigheden als voor persoonsvorming en burgerschap. Onderwijs dat bijdraagt aan de ontwikkeling van kritische denkvaardigheid leert leerlingen na te denken over een onderwerp, vraag of probleem en dit eerst te analyseren voordat een mening wordt gevormd. Leerlingen worden uitgedaagd om hun eigen ideeën en die van anderen te toetsen en toe te passen.

Probleemoplossend denken

In een steeds complexer wordende maatschappij is het belangrijk dat leerlingen leren problemen te (h)erkennen en in staat zijn oplossingen te bedenken en te realiseren. Hiervoor is kennisontwikkeling en innovatie nodig. Door toepassing op actuele en toekomstige maatschappelijke en wereldwijde problemen kan in het onderwijs in alle vakken aandacht besteed worden aan probleemoplossen als doel. Daarnaast kan probleemoplossen als middel dienen ter motivering en legitimering van leren, en om onderwijs te verbeteren en actueel te houden.

Samenwerken

Een apart aandachtspunt in deze tijd van internationalisering en snel voortschrijdende technologie is samenwerken op afstand: digitaal/virtueel samenwerken. Dit maakt de teams waarmee wordt samengewerkt diverser. Elk lid van de team moet bereid en in staat zijn om samen te werken op afstand en daarbij open te staan voor andere ideeën en waarden.

Sociale en culturele vaardigheden

Culturele diversiteit verwijst naar allerlei verschillen: op het gebied van afkomst, opleiding of sociale klasse, etniciteit, religie, taal, geslacht of gender, leeftijd, handicap en seksuele oriëntatie. Ook schoolklassen zijn afhankelijk van de omgeving, steeds 'superdiverser'. Daarom is het belangrijk dat leerlingen kennis en ervaring opdoen over zichzelf en anderen, en hoe sensitief om te gaan met verschillen. Om effectief te kunnen leven en werken moet iemand niet alleen sociale en culturele verschillen respecteren, maar ook verschillen en talenten kunnen inzetten om op nieuwe ideeën te komen of om beter aan te sluiten bij anderen. Sociale en culturele vaardigheden gaan dus over herkennen, erkennen en waarderen.

Zelfregulering

Mensen worden in de huidige samenleving steeds meer aangesproken als individu en moeten reageren op veel veranderingen. Of het nu gaat om werksituaties, studie of het functioneren als burger, iedereen moet zijn eigen leven 'ter hand nemen' en in veel verschillende situaties zelfstandig kunnen handelen en verantwoordelijkheid kunnen nemen. In het onderwijs is expliciete aandacht voor zelfregulering en zelfregulerend leren noodzakelijk. Leerlingen leren om hun eigen verantwoordelijkheid te nemen en steeds meer zelfstandig keuzes te maken en taken uit te voeren.

Randvoorwaarden

De beleidsorganisatie stelt de volgende randvoorwaarden bij de implementatie van afstandsonderwijs op. Deze kunnen van verschillende aard zijn:

- Algemene randvoorwaarden
  - De keuze voor het bieden van afstandsonderwijs is een keuze van het bevoegd gezag.
  - Om afstandsonderwijs als onderwijsvorm aan te bieden, moet het bevoegd gezag een verzoek aan de minister van OWCS indienen. De beleidsbeslissing wordt door de minister schriftelijk aan het bevoegd gezag bekend gemaakt.
  - Buitenlandse leerkrachten die afstandsonderwijs bieden, moeten een vergelijkbare bevoegdheid hebben conform de op Curaçao geldende wettelijke regelingen.
  - Het zorgteam van elk school dient de thuissituatie, het huiselijk geweld en de vereiste supervisie in te schatten en hierover een advies aan het bevoegd gezag te geven betreffende het volgen van online lessen thuis. Dit geldt voornamelijk voor kinderen in het funderend onderwijs.
  - Het zorgteam controleert tevens dat de leerling die afstandsonderwijs gaat volgen de beschikking heeft over een goede internetverbinding en de juiste device.
- Organisatorische randvoorwaarden
  - Het afstandsonderwijs wordt in de vorm van Blended Learning aangeboden, zijnde een mengvorm van face-to-face (fysiek onderwijs) en *online les*, waarbij minimaal 50% van de studieduur in de vorm van face-to-face lessen verzorgd dient te worden⁸. Het 50% face-to-face is voornamelijk bedoeld voor de sociaal-emotionele ontwikkelingsbevordering van de leerling/student. Tevens dient het fysieke gedeelte voor het bieden van het praktische gedeelten van het programma en het afnemen van (bepaalde) toetsen.

In geval van overmacht waarbij onderwijs niet face-to-face verzorgd kan worden, maar waarbij online lessen toegankelijk zijn, kan de onderwijsinstelling over te gaan

---

⁸ Het voorstel van 50% face-to-face is gebaseerd op deskresearch "Blended Learning percentage face to face recommended".

op 100% online lessen aanbieden als er toestemming hiervoor van het ministerie van OWCS is verkregen.

- Het bevoegd gezag moet inzichtelijk kunnen maken en kunnen verantwoorden welke leerlingen/studenten en welk deel van het onderwijsprogramma (mede) via afstandsonderwijs wordt verzorgd.
  - Het afstandsonderwijs wordt gepland en uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag.
  - Het afstandsonderwijs wordt uitgevoerd en verzorgd door of onder verantwoordelijkheid van een voor het desbetreffende vak bevoegde leerkracht van de eigen school.
  - De lokale leerkrachten dienen een professionaliseringstraject te volgen om te garanderen dat de benodigde kennis en vaardigheden voldoende aanwezig is voor het verzorgen van afstandsonderwijs.
  - De leerlingen/studenten moeten de te gebruiken communicatiemiddelen beheersen en indien nodig, training hierin krijgen.
  - De lessen dienen verzorgd te worden volgens de gangbare lesrooster.
- Technische randvoorwaarden
- De onderwijsinstellingen dienen over een deugdelijke ICT-infrastructuur te beschikken, waaronder een stabiele internetverbinding en de juiste device.
  - Elk onderwijsinstelling dient op een eenduidige manier met de leerlingen/studenten online te communiceren.
- Financiële randvoorwaarden
- De kosten voor de implementatie van de infrastructuur voor afstandsonderwijs binnen de school komen deels voor rekening van het ministerie van OWCS, e.e.a. voor wat betreft verbetering van de infrastructuur op de verschillende scholen én zolang deze binnen de reikwijdte van het project digitalisering onderwijs vallen.
  - Ouders en voogden zijn verantwoordelijk voor de beschikbaarheid van internetverbinding en apparatuur t.b.v. afstandsonderwijs.
- Aanbevelingen
- De concepten flipping the classroom, weblectures en MOOC's mogen, naar keuze van het bevoegd gezag, meegenomen worden in het bieden van afstandsonderwijs.
  - Tevens wordt sterk aanbevolen de 21^e eeuwse vaardigheden te incorporeren in het onderwijssysteem eenmaal er sprake is van modernisering van het onderwijs en vooral gelet op het doel conform de visie van het ministerie van OWCS.

- Online (digitaal) toetsen

Er zijn verschillende manieren van digitaal toetsen. De school kan kiezen voor digitaal toetsen op school. Deze vorm van toetsing past keurig binnen de doelstelling van dit nieuw beleid. Maar indien er sprake is van toetsen op afstand waarbij de leerling/student niet op school aanwezig is, wordt per onderwijstype het volgende aanbevolen.

- Funderend onderwijs

In het funderend onderwijs is toetsen op afstand niet aan te raden. De leerlingen zijn niet (of niet goed) digitaal aan te sturen. Dat loopt meestal altijd via de ouders.

Voor een officieel klassikaal meetmoment, zoals een methodetoets, is de huidige situatie op afstand niet geschikt. Dat komt door de volgende oorzaken:

- niet alle leerlingen hebben geschikte apparaten.
- leerlingen hebben (digitale) ondersteuning nodig van ouders. De kans is groot dat ze hun kind af en toe zullen helpen.
- leerlingen hebben mogelijk de beschikking over spiekmiddelen.

Dit geldt eveneens, wellicht in verschillende mate, voor leerlingen van het speciaal funderend onderwijs.

- Voortgezet onderwijs niveau arbeidsgericht onderwijs (AGO)

Door de praktische instelling van het onderwijsniveau AGO is toetsen op afstand niet aan te raden.

Dit geldt eveneens voor het voorbereidend secundair beroepsonderwijs (vsbo) met de praktische leerwegen, PBL en PKL.

- Voortgezet onderwijs vsbo-TKL, havo, vwo en het secundair beroepsonderwijs (sbo)

Toetsen op afstand is een mogelijkheid als het toetsen op een verantwoord manier geschiedt. De eindterm die tijdens de online-toetsing gedekt dient te worden, moet zich hiervoor lenen. Een ander aspect dat hierbij ook een rol speelt, is de toetsvorm, te noemen valt bijvoorbeeld de mondelinge toetsenvormen. Hierbij valt te denken aan mondelinge toetsen in de vorm van een dialoog, monoloog, presentatie, telefoongesprek en voorlichting.

Er zijn software programma's speciaal ontwikkeld voor het afnemen van examens die de veiligheid en betrouwbaarheid van de examens borgen. Indien het schoolbestuur over de financiële middelen hiervoor beschikt, is het aan te raden een dergelijk programma aan te schaffen, die de deugdelijkheid van het toetsen op afstand garandeert.

Acties

Hieronder volgt in het kort de te ondernemen acties van de beleidsafdeling bij een verzoek voor afstandsonderwijs in de vorm van Blended Learning.

Het bevoegd gezag dient bij de minister van OWCS een verzoek in om afstandsonderwijs in de vorm van Blended Learning (combinatie fysiek onderwijs en afstandsonderwijs) te mogen aanbieden.

1. De beleidsafdeling overlegt met de inspecteur-generaal en de sectordirecteur van Onderwijs en Wetenschap de uitvoerbaarheid binnen de instelling die het verzoek heeft ingediend.
2. De beleidsdirecteur overlegt met de minister, aan de hand van het advies van de inspecteur-generaal, de uitvoerbaarheid bij het introduceren van Blended Learning.
3. De beleidsdirecteur nodigt (eventueel) het bevoegd gezag uit voor een gesprek betreffende haar verzoek voor Blended Learning.
4. De beleidsdirecteur geeft haar advies schriftelijk door aan de minister.
5. De minister maakt de beslissing schriftelijk kenbaar aan het bevoegd gezag.

Advies

De beleidsorganisatie brengt hierbij een positief advies uit voor het introduceren van afstandsonderwijs in de vorm van Blended Learning ter modernisering van het onderwijssysteem op Curaçao voor het funderend onderwijs, voortgezet onderwijs en het secundair beroepsonderwijs.

Er valt hier op te merken dat de University of Curaçao (UoC) ook over is gegaan tot het bieden van onderwijs in de vorm van Blended Learning. Dit komt de student die straks doorstroomt van het sbo naar een hbo-opleiding op de UoC zeker ten goede.

7. Financiële paragraaf

De implementatie van afstandsonderwijs dient zoveel mogelijk uitgevoerd te worden met de middelen die het bevoegd gezag reeds ter beschikking heeft.

Ouders en studenten zijn zelf verantwoordelijk voor privé beschikking over een degelijke internetvoorziening en apparatuur om onderwijs op afstand te kunnen volgen.

Binnen het traject van digitalisering onderwijs beoogt het ministerie van OWCS in de eerste fase alle scholen van een basis infrastructuur te voorzien, die het digitaal functioneren van iedere school faciliteert en promoveert. In de tweede fase worden scholen zoveel mogelijk voorzien van apparatuur en programma's voor gebruik op school. Dit vormt tegelijkertijd de basis voor afstandsonderwijs. Leerkrachten en docenten kunnen dan gebruik maken van de schoolinfrastructuur om virtuele lessen te verzorgen.

De voorziening voor hoge snelheid verbinding die voor de scholen wordt gelegd zal zodanig worden neergezet, dat privé-huishoudens in noodgevallen van internetverbinding voor educatieve doeleinden kunnen worden voorzien.

Kosten voor het project digitalisering onderwijs zijn begroot op de begrotingspost 164901.4922 Kantoorapparatuur, voor de periode 2020 t/m 2025.